

hláská H

Ročník IV. 1993/I

Hacpurek

Na nevýrazném výběžku asi 0,5 km severně od osady Velká Černá a asi 1 km jihozápadně od obce Salačova Lhota stával středověký opevněný objekt. Leží blíž Velké Černé, katastrálně patří s ní i s osadou Malá Černá k Salačově Lhotě okr. Pelhřimov. Lokalita se dnes nazývá Hacpurek, stejně jako rybník i mlýn ležící pod hradištěm. Základní orientaci nám poskytne náčrt na obr. 1.

Zmíněné hradiště je tedy situováno na nevýrazném výběžku, 532 m n. m., na levém břehu rybníka, kterým protéká Hučský potok, nad místem, kde se do něho vlévá z levé strany malý bezejmenný potůček. Výběžek je dnes ze tří stran ukončen nepřilíš strmým svahem. Od mírně stoupající plošiny na severovýchodě bylo hradiště odděleno širokým příkopem, který vlivem intenzivní zemědělské činnosti není už dnes tak výrazný. Staveniště hradu bylo kolem dokola obklopeno příkopem, který se až podnes dochoval pouze na dvou místech - v severním rohu, kde je hluboký 1,5 m a v západním rohu, kde jeho hloubka ještě dnes činí 3 m. Celistvý příkop kolem hradiště ale pamatují ještě starší lidé ze Salačovy Lhoty.

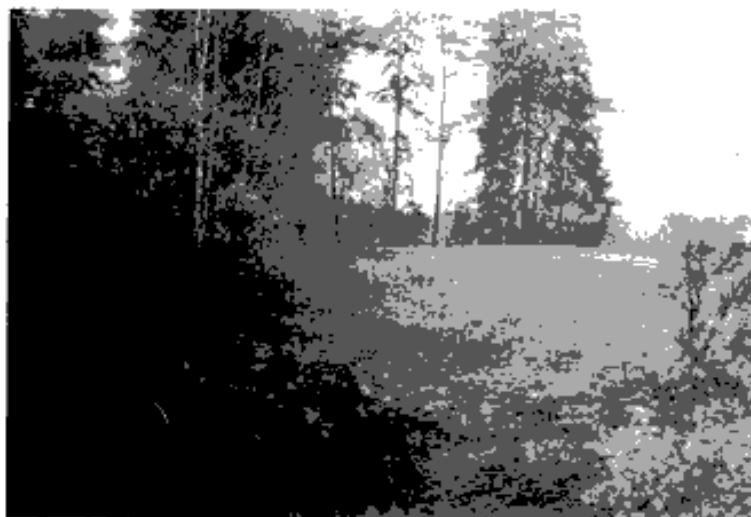
Samotný hrad patrně jednodílné dispozice měl tvar lehce deformovaného obdélníka o stranách poměrně skromných rozměrů - asi 39 x 32 m, se zaoblenými rohy. Na jeho povrchu se nedochovaly žádné zbytky zdí. Plocha hradiště má nepatrný sklon k jihovýchodu a na jejím povrchu je několik depresí, patrně recentního původu. Ani po příjezdové cestě se nedochovala žádná stopa - můžeme však předpokládat, že přicházela z plošiny na severovýchodě. Podle svědectví p. F. Hrobského (Salačova Lhota č. 24 - mlýn Hacpurek), bývalého majitele pozemku, a dalších starých pamětníků, se na lokalitě nalézaly stopy po nějakém osídlení. Nacházely se zde zbytky stavebního materiálu (cihly, kámen, malta - vše silně očázeno kouřem), při orbě bylo naráženo na zbytky základů. Objasnit vlastní stavbu hradu by mohl teprve archeologický výzkum.

Povrch hradiště je dnes tvořen loukou; pouze na svahu na severozápadní a jihovýchodní straně stojí vzrostlý řídký

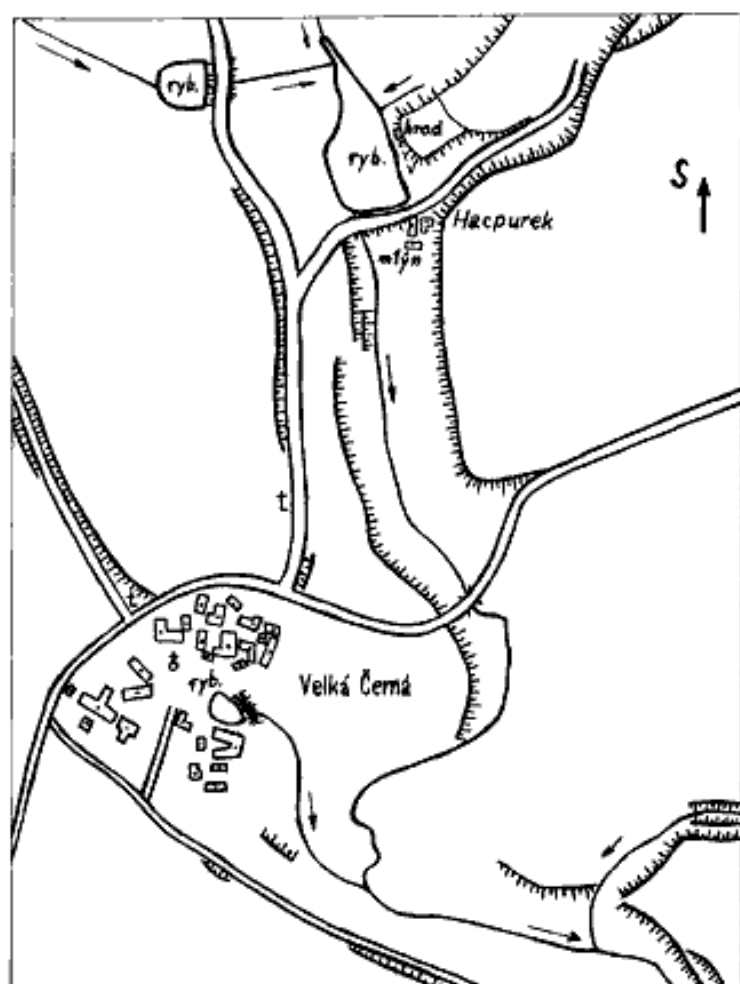
les. Na plošině na severovýchodě můžeme hypoteticky předpokládat vlastní předhradí hradu - dnes je zde pole, které bylo během mé návštěvy 3. května 1992 oseto vzrostlým jetelem. Bývalý majitel pozemku p. Hrobský tvrdí, že se zde při orbě nalézaly kovové hřeby a zlomky keramiky. Při melioračních pracích v polovině šedesátých let zde

narazili družstevníci na nějakou chodbu nebo sklep a jelikož se prý báli v práci pokračovat, zahrnuli toto místo zeminou, aniž nález ohlásili na patřičných místech (podle dosud udržované pověsti má "ze Zámku" vést podzemní chodba). Ze strany předhradí byl hrad také nejnáze napadnutelný. Z ostatních tří stran využíval hrad příhodného terénu. Na jihozápadě tvořil snad součást opevnění rybník, jehož hladina je dnes 6 m pod úrovní terénu hradiště. Rybník tu byl patrně napuštěn už během výstavby nebo během existence hradu. Z obou zbylých stran byl hrad chráněn močálovitým terénem, kde se údajně ještě před nedávnem nacházely rybníky menší rozlohy.

Vypovědi schopnost hradu je tedy minimální a historické zprávy o hradě mlčí. První písemná zpráva o Hacpurku pochází až z roku 1705, a to hrad už dávno nestál. K tomuto roku uvádí A. Profous (1954, 572, dle Sedl. z matr. v Ceterazi) "... obit Paulus Haczpurek, pochován v Těchobuzi..." a totéž pro rok 1719 pro

Hacpurek - hrad (pohled od jihovýchodu).

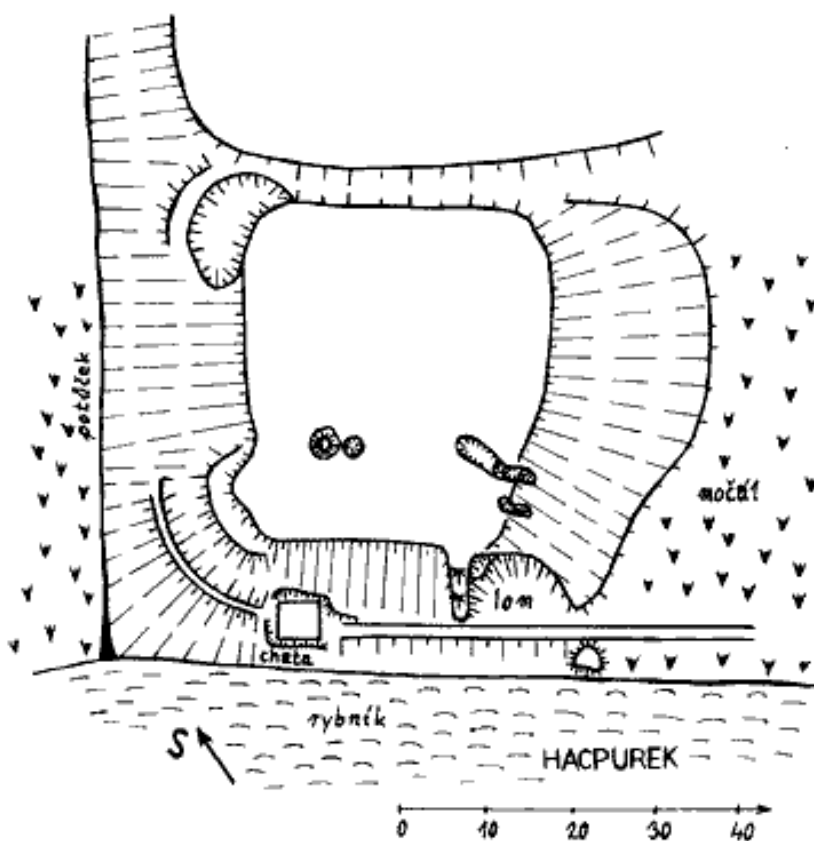
Hacpurek - celková situace.

Annou Hartspurkovou. Zde se snad jedná o mlynáře z mlýna pod hradem nebo o osoby pocházející z této lokality. Mistří jméno Hacpurek má zřejmě německý ráz a dostalo se do Čech přenesením. Jak soudí A. Profous (1954, 572), jeho předlohou byl nejspíše tvar Harzburg a toto jméno se nejspíše sem dostalo jako příjmení. Tvar Harzburg se na českém území především desimilací změnil v Hacpurek.

Nelze vyloučit možnost, že zde sídlil některým z majitelů nedaleké Velké Černé. Velká Černá se původně nazývala Černná a okolo roku 1316 se po ní píše Vlachen z Černné (Wlachen de Czrmne - Profous 1954, 320, podle RT I, 18). Vesnice byla rozdělena na několik vladyckých statků, z nichž během doby vznikly statky svobodnické. Svobodnické statky byly ostatně i v Salačově Lhotě (Sedláček 1908, 111, 524).

Opevnění je v literatuře uváděno sporadicky. Jako první ho uvádí A. Sedláček (1908, 204), i když v jeho nejznámějším díle Hradů, zámky a tvrže Království českého (1885, IV.), není toto opevnění uvedeno. Dále se o něm zmiňuje A. Profous (1954, 572). Oba dva autoři ho znají jako tvrziště. Profous dokonce uvádí pojmenování tvrziště "Na Zámku" - tak se

ostatně lokalita místními obyvateli označuje doposud. Naposledy se o ní zmiňuje J. Dezort (1976, 9). Autor spolu s L. Kadlecem, ředitelem školy v Salačově Lhotě, sem na tuto lokalitu klade zaniklou středověkou ves Moravčice. A. Profous (1951, 132) hledá Moravčice někde poblíž Salačovy Lhoty. K r. 1529 uvádí, že ...br. a synové Mikuláše řeč. Chmatal z Pacova měka prodali w Morawcziczch dv. popl. pustý braťim ze Lhoty pod Stražištěm... (podle DZ 3, L 15); k r. 1544 ...dv. popl. pustý s p. řeč. Morawczicze u vsi Lhoty pod Strazišstem (= Salačovy) ležící ... (podle DZ 5, C 25). V tomto roce byl pustý dvůr Moravčice připojen k Pacovskému zboží Zikmunda Robmhápa ze Suché (Sedláček 1908, 619). J. Dezort a L. Kadlec kladou dvůr na hradíště a vlastní ves na předhradí. Nové zpracování Hradů, zámků a tvrží ... (1986) lokalitu nezná a nezná ji ani průvodce Olympie Hradů a zámky v Čechách. A - Z na cesty, 1986. Snaha o datování lokality pomocí fragmentů keramiky povrchoým sběrem vyzněla naprosto negativně. Lokalita je však již nějaký čas v zorném poli odborného zájmu členů Jihočeské pobočky ČAS Vlast. Simoty st. a Vlast. Simoty ml. z nedalekého Pacova. Podle ústní informace V. Simoty ml. se jim zde podařilo nalézt jeden zloček keramiky datovatelný již do 2. pol. 13. století a

Hacpurek - plán hradu.

několik zlomků datovatelných rámcově do 15. století, což by patrně vymezilo i dobu existence hradu. K jejich nálezům patřil i železný hřeb s čtvercovou hlavou, který byl korozi úplně zničen. Neobvyklým nálezem se stal pazourkový ústěp datovaný do období mezolitu, což dokazuje, že místo, kde později vznikl středověký hrad, lákalo člověka už od pravěku.

Literatura:

J. Dezort, 1976: Zaniklá ves Moravčice, Nástup č. 52

- 53, 23, 11, 1976, str. 9; Kolektiv, 1986: Hrady a zámky v Čechách, A - Z na cesty.; Kolektiv, 1986: Hrady, zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku, Díl V. Jižní Čechy.; A. Profous, 1954: Místní jména v Čechách I., (2. vydání); A. Profous, 1951: Místní jména v Čechách III.; A. Sedláček, 1885: Hrady, zámky a tvrze Království českého, Díl IV, Vysočina Tábořská.; A. Sedláček, 1908: Mistopisný slovník historický Království českého.

J. Hmčič

K středověkým panským sídlům v Aši

V Hlásce publikoval M. Dusil článek "Starý zámek v Aši", (1) který je v podstatě překladem některých míst z vlastivědného díla ašského regionálního historika Karla Albertiho(2) doplněným několika dalšími údaji z historie Aše především na základě monografie o západočeských hradech, zámcích a tvrzích z roku 1985(3). Tento článek však neřeší celou složitou problematiku středověkých panských sídel v Aši, zabývá se pouze jedním z nich a to ještě pod nesprávným názvem. V uvedeném článku se totiž nehovoří o skutečném "starém zámku", ale o jiném sídle a to zámku na Niklasbergu (Mikulášském vrchu). Tuto změnu však autor provedl zřejmě pod vlivem stejného chybného označení uvedeného v zmíněné monografii z roku 1985. Rovněž pod vlivem této monografie je v Dusilově článku používán pro Niklasberg název Mikulov, který pro tuto část Aše nikdy v historii používán nebyl a je pouze výmyslem autorů zmíněné monografie. Nedostatkem Dusilovy práce je i to, že uvedené údaje o Niklasbergu nelokalizuje do terénu města. Proto chceme Dusilův článek doplnit, některé jeho údaje upřesnit a pokusit se o terénní lokalizaci jednotlivých sídel, i když jsme si vědomi, že je to velmi obtížné, neboť v průběhu 60. a 70. let 20. století došlo k naprosté devastaci historického jádra Aše, stará historická zástavba byla z větší části odstraněna a nahrazena paneláky většinou nerespektující původní uliční síť.

Východiskem pro naši studii je bohatý materiál k problematice ašských panských sídel publikovaný v několika německých poměrně kvalitních historických regionálních monografiích Ašska(4). Vzhledem k možnému rozsahu článku se zaměřujeme jen na nezákladnější údaje.

Nejstarší sídlo držitelů Aše

Aš vznikla ve 13. století a byla příslušenstvím hradu Neuberga (dnes Podhradí), který náležel rodu používajícímu přídomek z Neuberga (Najperka). Po určité době náležel hrad Neuberg i Aš též pánům z Plavna. Od konce 14. století se majiteli Neuberga i Aše stali Zedwitzové(5). Zda již tyto nejstarší majitelé měli nějaké sídlo i v Aši, není písemnými prameny jednoznačně prokázáno, jeho existence je však v literatuře někdy předpokládána(6). Poprvé je existence sídla doložena nepřímo v roce 1534, kdy Sebastián Zedwitz používá přídomek "zu Asch"(7). Různí se i názory, kde toto sídlo nejstarších držitelů města mělo stávat. Většinou je lokalizováno na Niklasberg do míst pozdějšího zámku(8), objevuje se však i názor, že stávalo v západní části města v sousedství bývalého dnes vyhořelého evangelického

kostela Nejsvětější Trojice. Tato lokalizace je zdůvodňována utvářením terénu v těchto místech (příkop v sousedství kostela) (9).

Zámek na Niklasbergu (Mikulášském vrchu)

Niklasberg (Mikulášský vrch) tvoří severovýchodní výše položenou část Aše. Je zde katolický kostel sv. Mikuláše (v dnešní podobě z roku 1867) a tzv. zámek či zámeček, v němž je dnes umístěno muzeum. Od 17. století je zde doloženo panské sídlo nazývané "Zámeček" (Schlössel). Přehled jeho dějin od 17. století do r. 1814 uvádí ve svém článku M. Dusil. K jeho údajům jen doplňujeme. Po roce 1724, kdy se tento statek stal tzv. "ženským lénem" patřícím přímo České koruně, došlo k vydělení jeho území z území města Aše a nově vzniklý statek byl pojmenován podle katolické kaple sv. Mikuláše zřízené v roce 1709 v zámku (přesněji v vedlejší hospodářské budově) Niklasbergem. Po určité době byl považován Niklasberg i za samostatnou obec s vlastním číslováním(10). Po požáru v roce 1814 tehdejší majitelé bratři Zikmund a Erdman Zedwitzové již zámek neobnovili a své sídlo přenesli do jiné části města Aše. Důvodem tohoto opuštění Niklasbergu jako šlechtického sídla byla prý obava Zikmundova, že požár byl trestem za to, že uvedení bratři po přestoupení k luteránské církvi zrušili katolickou kapli v zámku na Niklasbergu(11). Na existenci této katolické kaple navázal vznik katolického kostela na Niklasbergu již mimo zámečkový areál. Místo vyhořelého zámku postoupili zmínění bratři punčocháři Janu Jiřimu Ungerovi, který vlastnil dům čp. 151 v zámečkovém areálu zničený rovněž požárem. Nový majitel celý areál zaniklého zámku změnil a nově upravil. V místech hlavní zámečkové budovy (čp. 150) byla zřízena zahrada, která zasáhla i do míst původního ungerovského domu čp. 151. Částečně v místech zámečkové budovy čp. 152 s kapli postavil Jan Jiří Unger zcela nový obytný dům, který byl označen čp. 3. V roce 1805 totiž došlo k novému číslování domů na Niklasbergu a tehdy celý zámek dostal čp. 1 a obytný dům Ungerů čp. 3, které pak bylo přeneseno na novostavbu. Ve vlastnictví nově postaveného obytného domu čp. 3 se dále vystřídali podnikatelské rodiny Panzerů, Kabisů a v 70. letech 19. století ho získal továrník Edmund Klauert, který provedl jeho rozsáhlou pseudorenesanční přestavbu (12). Tím dům čp. 3 stojící v rozsáhlé zahradě po levé straně Mikulášské ulice (jdeme-li od města) dnes obvykle nazývaný zámek či zámeček a sloužící ašskému muzeu nabyl své dnešní podoby. Jak vyplývá z uvedeného historie tohoto domu není jeho označování jako zámek

z hlediska kastelologického zcela správně, neboť se v podstatě jedná o měšťanský (továrnický) dům i když zčásti zaujímající místo vedlejší zámecké budovy na Niklasbergu. Vlastní zámek stával v zahradě rozkládající se vlevo od vchodu do dnešního "zámku". Jižní roh zaniklé zámecké budovy označuje kamenná Salva Guardia umístěná v oplocení zahrady.

Starý zámek

Po odprodeji vyhořelého zámku na Niklasbergu postavil Zikmund Zedwitz svoje nové sídlo při dvoře nazývaném Kaltenhof, který stával v jihovýchodní části Aše v areálu dnešní Nemocniční ulice (Spitalgasse). Přes svoji polohu byl součástí statku Niklasberg a na nově postavené sídlo přenesl Zikmund i čp. 1 osady Niklasbergu. Zámek byl jednopatrová zčásti kamenná a zčásti cihlová budova. Architektonicky nebyl nijak výrazný, v interiéru zasluhovalo větší pozornost jen schodiště a hlavní sál. Název "Starý zámek" pro tuto budovu zřejmě vznikl tehdy, když bylo postaveno další Zedwitzovské sídlo u dvora Vorwerku, kam se přestěhoval i zakladatel "starého zámku" Zikmund. Po Zikmundově přestěhování zůstal "starý zámek" neobydlený, v r. 1862 ho koupilo město Aš a změnilo na chudobinec. V roce 1872 byl zbořen a v jeho místě postavena ašská nemocnice (13). Místo tohoto "Starého zámku" je nutno hledat v místech nejstarší části dnešního nemocničního areálu v Nemocniční ulici. Jedná se o jižní historickému středu města nejbližší část tohoto areálu.

Nový zámek

Zikmundův bratr Erdman Zedwitz po zničení zámku na Niklasbergu vybuřoval své sídlo v areálu dvora Vorwerku, který náležel k části města Aše zvané Stein (areál dnešní Kamenné ulice-Steingasse). Tento dvůr nebyl příslušenstvím statku Niklasberg, ale náležel ke statku Kopaniny (Krugstreuth), který byl rovněž majetkem Zedwitzů. Dvůr byl poměrně rozsáhlý, jeho součástí byl i pivovar, areál dvora dostal v roce 1771 čp. 193 - 200. Poněvadž zámek u dvora Vorwerk vznikl později než zámek u dvora Kaltenhof, byl tento zámek někdy označován jako "nový". Tento zámek později zdědil Zikmund Zedwitz a jeho syn Kurt ho v roce 1870 prodal ašskému továrníkovi Jindřichovi Klauber-tovi (14). Dvůr i se zámkem byl několikrát přestavěn, v 60. a 70. letech 20. století došlo k asanaci celého areálu bývalého dvora. Dnes je v těchto místech nezastavěná plocha omezená ulicí Kamennou (Steingasse) a Pivovarskou (Bräuhausgasse). Na existenci pivovaru snad upomíná i název Pivovarská restaurace ve východní části tohoto areálu. Jedná se však o typickou sídlištní restauraci bez návaznosti na starší zástavbu. Původní podobu "nového zámku" a jeho přesnou lokalizaci mezi ulicemi Kamennou a Pivovarskou však neznáme.

Zedwitzovský panský dům

Kromě uvedených sídel označovaných názvy zámek či zámeček vlastnili Zedwitzové ze schönbašské větve (dnes Krásná) dům v Mikulášské ulici (východní strana), který v roce 1771 dostal čp. 154 města Aše. V roce 1814 tento dům i se sousedními domy vyhořel. Zedwitzové tehdy přikoupili i místo sousedního domu čp. 153 a vybuřovali zde nový jednopatrový klasicistický dům, který dostal nové čp. 100. V roce 1853 schönbašští Zedwitzové prodali tento dům továrníkovi Davidovi Panzerovi. Ten přikoupil i sousední dům čp.

155 (později čp. 101) a jeho místa použil k rozšíření původního Zedwitzovského domu. Vznikla tak jednopatrová obdélníková budova krytá vysokou mansardovou střechou. Na protilehlé západní straně Mikulášské ulice stávaly domy čp. 146, 147, 148 (později přečíslované na 97, 98, 99), které byly rovněž zničeny požárem v roce 1814. Jejich místa koupili Zedwitzové a zřídili zde zahrady patřící k jejich domu ve stejné ulici (15). Celý areál Zedwitzovského (později Panzerovského) domu v Mikulášské ulici byl v 60. a 70. letech 20. století zcela asanován. V místech Zedwitzovského domu stojí nevzhledný blok panelových domů označených čp. 2, 4, 6 - Mikulášská ulice, místo bývalých zahrad je prázdné nezastavěné.

Poznámky:

- 1) Hláska III, 1992/4, 40 - 41.
- 2) Karl Alberti, Beiträge zur Geschichte der Stadt Asch und Ascher Bezirkes, Bd. I, Asch 1934, II, Asch 1935, III, Asch 1935, IV, Asch 1940. Dále citujeme Alberti I-IV. Preložený text je z III. dílu str. 161-164, přiložené rekonstrukce jsou na str. 163. Pro dějiny je částečně použit text z II. dílu, str. 129-132.
- 3) Kolektiv 1985: Hrady, zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku, díl IV. Praha.
- 4) Kromě monografie K. Albertiho citované v odkazu č. 2 se jedná o práce Adam Winter, Heimatkunde des Ascher Gebietes und Bezirkes, Bd. I, Asch 1925, II, Asch 1926, III, Asch 1928, IV, Asch 1931 (dále citujeme Winter I-IV) a Ignatz Tittmann 1893: Heimatkunde des Ascher Bezirkes für Schule und Haus, Asch. (dále citujeme Tittmann 1893).
- 5) Přehledné informace o nejstarších dějinách Aše přináší August Sedláček, Mistopisný slovník historický Království českého, Praha 1908, s. 5; Marie Albertová, Z dějin ašského okresu, Aš 1959, s. 42 - 47; Kolektiv, Hrady, zámky a tvrze ... s. 26. Zde jsou však údaje velmi nepřesné. Některými problémy starších ašských dějin se v naší stati nechceme zabývat (právní vztahy k Chebsku, Chebu k Čechám a pod.), neboť s problematikou ašských středověkých panských sídel přímo nesouvisí.
- 6) Winter II, s. 81; Alberti III, s. 129-130; Albertová, Z dějin, s. 42 - 43; Kolektiv 1985, s. 26.
- 7) Winter IV, s. 104.
- 8) Winter IV, s. 104-105; Alberti IV, s. 129-130; Albertová, Z dějin, s. 42-43.
- 9) Problematikou zvláštního utváření terénu v těchto místech se zabývá I. Tittmann na str. 150, aniž se pokouší původ příkopu vysvětlit. O problematice lokalizace nejstaršího ašského sídla se zmiňuje i Winter 1926, 81. Uvedený názor publikoval Bohuslav Láznovský 1936: Průvodce po Československé republice I. část, Země Česká, sv. II, Západní a jihozápadní Čechy, Praha, 3. vydání.
- 10) K složité problematice vzniku statku Niklasberg a jeho vazbě k ostatnímu Ašsku, viz J. G. Sommer 1847: Das Königreich Böhmen, Band XV, Prag.
- 11) Winter IV, s. 106-107.
- 12) Tittmann 1893, s. 150-151; Winter IV, s. 106; Alberti III, s. 161-164.
- 13) Alberti III, s. 196-197; Winter IV, s. 106-107.
- 14) Tittmann 1893, s. 151; Alberti II, s. 168-171; Winter IV, s. 108-109.
- 15) Tittmann 1893, s. 150; Alberti III, s. 197-198.

F. Musil

Hrad Kleinštejn

Hrad se nachází na zalesněném ostrohu, vybihajícím ze severního svahu Humnického vrchu, asi 1,5 km jižně od vsi Kotviny, poblíž Klášterce nad Ohří (okr. Chomutov). Přístup k hradu byl od Humnického vrchu po široké šíjí ostrohu, kde se snad rozkládalo předhradí. Ostroh se dále zužuje a je přepažen širokým příkopem, dnes zasutým zříceným zdívkem. Za příkopem se rozkládá vlastní hrad tvaru nepravidelného lichoběžníka, o rozměrech cca 50 x 35 m, obehnaného obvodní hradbou 180 cm silnou. V čele hradu, na nejvyšším místě staveniště, stála v rohu obvodní zástavby válcová věž o průměru 10 - 10,5 m a síle zdí asi 3,2 m. Zachovala se její vnitřní dutina o průměru 3,7 m, vnější líc zdíva věže je zcela olámaná. Nalevo od věže, asi v polovině čelní hradby hradu, byla asi postavena brána. Dnes je zcela zaniklá a pouze v tomto místě jsou přerušeny relikty obvodové hradby. Po levé straně brány byla přistavěna k obvodní hradbě budova, po níž zbyly jen nezřetelné základy zdí.

Na konci skalnatého ostrohu stával hradní palác, přepažený několika příčkami. Dnes je téměř celý destruovaný. Je pravděpodobné, že měl i druhé křídlo, přistavěné k severozápadní hradbě. Dnes je na tomto místě velká skalnatá prohlubeň, částečně zřejmě přírodní, pozůstatek po sklepech. Hrad byl kolem dokola obehnan nižší ve svahu založenou parkánovou hradbou, silnou 80 cm. Parkánová zeď uzavírala ze tří stran kolem hradu 5 m široký parkán, který byl původně přístupný brankou před palácem ve východní hradbě. Deset metrů před západním zkoseným rohem obvodní hradby vybihá parkánová zeď v tupou špič. Asi 6 m před ní, hlouběji ve svahu, se nachází zasutá prohlubeň, snad pozůstatek studny. Parkánová zeď dále pokračovala k bráně, kde se parkán asi rozšiřoval, ale dnes je v těchto místech parkánová zeď zcela zničená.

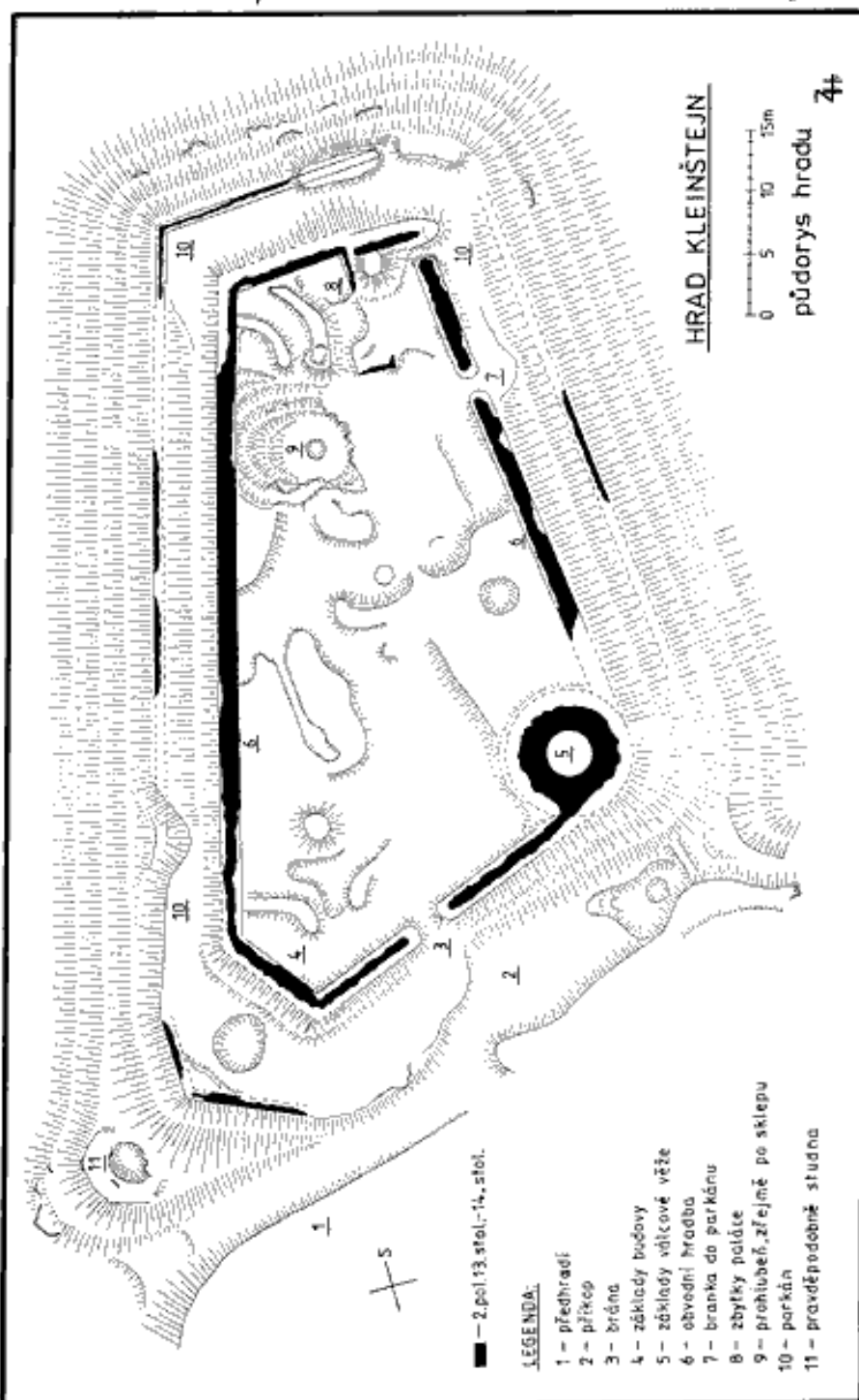
Celý hrad je velmi destruován a bez archeologického výzkumu nelze spolehlivě určit způsob a účel zástavby ani podobu hradu. Nezachovalejší částí hradu je asi patnáctimetrový úsek severozápadní obvodní hradby, dochované místy do výšky 2 - 3 m. Obdobně je dochována vnitřní dutina věže. Z paláce zůstaly jen nesouvislé zbytky některých základových zdí. Prohlubeň při severozápadní hradbě je zasutá rumem a nelze jednoznačně určit její účel. Je pravděpodobné, že prohlubeň byla přirozenou skalní roklí, využitou při budování hradu snad ke stavbě sklepů. Plocha nádvoří je zarostlá hustou vegetací, plná destrukce a zcela

nepřehledná. Vstupní část hradu je zcela zničená, takže nelze určit podobu brány, ani průběh parkánové hradby. Jinde zachované do výšky 0,5 m.

Vzhledem k snadnému přístupu k hradu z blízkých vesnic lze předpokládat, že hrad byl po svém zániku používán jako zdroj stavebního kamene.

Není známo kdo a kdy hrad založil, ani jeho další dějiny. Jediný písemný údaj, který snad lze k hradu vztáhnout, uvádí, že v letech 1435 - 37 došlo ke sporu mezi majitelem Egerberka Wendem z Ilburka a držitelem Kleinštejna Vojtěchem z Doupova, kdy hrad byl Wendem dobyt a zničen (Sedláček A., 1923). Dle charakteristické dispozice lze soudit, že hrad vznikl možná už v druhé pol. 13. stol.

Zdeněk Hefner

Neznámá panská sídla v moravských a slezských pověstech

Na základě nejnovější publikace sebraných pověstí z území Čech, Moravy a Slezska a vybraných pověstí ze Slovenska (Stejskal - Marenčin 1991) jsme se pokusili o vytipování českých lokalit, k nimž se víze vyprávění o existenci panského sídla, aniž tam bylo dosud rozeznáno (Dragoun Zđ. - Dragoun M. 1992). Stejný pracovní postup jsme aplikovali i na lokality z Moravy a Slezska. Místa, v nichž podle lidové tradice stávala panská sídla, byla porovnána s moravskoslezskou částí několikadílného soupisu (Hrad y, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1981 - 1983) a přihlídnuto bylo i k turistickému soupisu panských sídel na Moravě (Hrady a zámky na Moravě 1987). Komparace byla provedena i s katalogem drobných panských sídel na Moravě (Nekuda - Unger 1981, 55 - 59). Autoři se zde stávají velmi skepticky k možnosti, že pověst může mít historické jádro, stručně charakterizují jen různé náměty pověstí a v podstatě pouze u okruhu vyprávění o údajně nasypávaných velkých mohylách nad pohřby legendárních vojevůdců přiznávají souvislost mezi zaniklými tvrzemi a pověstmi o jejich mohylám podobných reliktech. Domníváme se, že obsahově pravdivé jádro mohou mít i další pověsti a že konečné slovo bude možné vyslovit po prověření údajů bájněho vyprávění. Po vyloučení míst se známými kastelologickými objekty vznikl následující soupis. Stejně jako v předchozím případě přebíráme údaje o bližší lokalizaci, příslušnosti k okresu i jádro kastelologické informace ze Stejskalova Průvodce.

BRTNICE (Jihlava), 11 km JV od Jihlavy. Nad Horním rybníkem v Dolní Brtnici zničená tvrz na pahorku Královna.

BŘEZOLUPY (Uherské Hradiště), 12 km SV od Uherského Hradiště. Na bližší nespecifikovaném místě poblíž Brezolup hrad, dnes srovnaný se zemí.

DOUBRAVA (Karviná), 4 km Z od Karviné. Loupežnický zámek na výšině nad řekou Olší.

GODULA (Frydek - Místek), 6 km JZ od Trince. Hrad na hoře Godula, zvané též Hodovnice (738 m).

HORNÍ STUDĚNKY (Šumperk), 15 km Z od Šumperka. Zámek na vrchu Králova hora nedaleko vsí.

HRANICE (Přerov), 25 km SV od Přerova. Hrad propadlý do hranické propasti.

JIHLAVA, 87 km SZ od Brna. Hrad na vrchu Rudný (613 m) severně od města.

KNĚŽPOLE (Uherské Hradiště), 6 km SV od Uherského Hradiště. Hrad na kopci Hrádek u jarošovské silnice.

LIDEČKO (Vsetín), 8 km S od Valašských Kloubouk. Zámek nad návrším Zámčiskem.

MĚŘÍN (Žďár nad Sázavou), 10 km od Velkého Meziříčí. Hrad na Dědkově hoře (694 m) severně od Měřína.

MLADEČ (Olomouc), 4 km Z od Litvle. Hrad loupeživých rytířů na pahorku Třesín na vrchu Plavatisko.

MORKÚVKY (Břeclav), 3 km J od Klobouk. Hrad v poloze Hrádek v morkúvském lese.

NÁKLO (Olomouc), 12 km SZ od Olomouce. V obci hrad s věží, pod níž byly tajné chodby.

NEJDEK (Přerov), 20 km Z od Nového Jičína. Hrad v Radčickovském údolí severně od Nejdku.

ODRY (Nový Jičín), 15 km SZ od Nového Jičína. Zámek na Mléčné hoře, propadnuvší se do země.

PŘEMYSLOVICE (Prostějov), 14 km SZ od Prostějova. Tvrz na kopci Strážná východně od vsí.

PTENÍ (Prostějov), 12 km SZ od Prostějova. V okolí 12 (!) hradů loupeživých rytířů.

ŘEPIŠTĚ (Frydek - Místek), 6 km S od Frydku - Místku. Mezi Řepištím a Paskovem v poloze Zapadliško hrádek propadlý do země.

SVRATKA (Žďár nad Sázavou), 17 km od Nového Města na Moravě. Zkamenělý zámek (Starý Karlštejn) 1,5 km jihovýchodně od Svatky.

ŠÍTÝ (Šumperk), 13 km SZ od Zábřehu. Nad městem 3 zámky.

VELKÉ HOSTĚRÁDKY (Břeclav), 4 km S od Klobouk. Tvrz v poloze Romanův kout mezi V. Hostěrádkami a dvorem Časkovcem.

VĚTRNÝ JENÍKOV (Jihlava), 13 km SZ od Jihlavy. Nedostavěný hrad čertů na kopci Peklo (699 m).

VSETÍN, 25 km SV od Zlína. Nad vsí Lhotou u Vsetína propadlý zámek na vrchu Kopná.

V soupise jsou uvedena místa, která s největší pravděpodobností nelze spojit se známými panskými sídly. V některých z uvedených lokalit jsou evidovány kastelologické objekty (Brezolupy, Doubrava, Přemyslovice, Ptení), situované přímo v obci, ale pověsti se v těchto případech pojí spíše k místům v okolí. Některá místa z pověstí je možné pravděpodobně ztotožnit i přes odlišnosti v označení - např. Křivý kopec nad Moravským Berounem (Stejskal - Marenčin 1991, s. 268) je zřejmě totožný s Křižovým vrchem se zbytkem hradu (Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II, s. 159). Zajímavým případem jsou Odry (Nový Jičín), jejichž panská sídla, ať již vybájená nebo reálná, stihl vždy nešťastný osud. Alespoň předpokládáme, že se jedná o dva rozličné objekty a že pověst o "záмку, který se pro ukrutnost svých pánů propadl do země" (Stejskal - Marenčin 1991, s. 287) se nevztahuje k neblaze proslulé události z r. 1966.

Závěrem nezbyvá než opakovat naše předchozí upozornění, že jsme si vědomi, že v mnoha případech pověsti nezaznamenávají pozitivní indicii o existenci panského sídla (Dragoun Zđ. - Dragoun M. 1992, s. 19), nicméně jejich ověřování může přinést zjištění dalších lokalit, které svému poznání dosud unikají.

Literatura:

Dragoun, Zđ. - Dragoun, M. 1992: Pověsti jako pramen zjišťování neznámých panských sídel v Čechách, Hláska III, s. 18 - 19; Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I - II, 1981 - 1983. Svoboda Praha; Hrady a zámky na Moravě 1987, Olympia Praha; Nekuda, V. - Unger, J. 1981: Hrádky a tvrze na Moravě, Blok Brno; Stejskal, M. - Marenčin, A. 1991: Labyrintem tajemna aneb Průvodce po magických místech Československa, Paseka Praha.

Dragoun Zđ. - Dragoun M.

K počátkům hradu Bubnu

Na listině z doby okolo roku 1172, dochované v kopii 16. století, již byla kapitule na Pražském hradě odevzdána ves Bykoš (7 km jižně od Berouna), jsou jako svědci uvedeni vysocí královští úředníci a církevní hodnostáři, osoby z okolí Bykoše (např. z Vinařic) a osoby z bližšího či vzdálenějšího okolí Prahy (až z Peruce mezi Slaným a Louny). Mezi svědky figurují také "Gumpoldus de Buben" a "Otto de Dolan" (RBM. I, 149). Již František Palacký (1907, 228) přiřadil Humpolta ke hradu Bubnu v okr. Plzeň-sever. Také August Sedláček (1905, 159; 1908, 74) ve svých Hradech a Slovníku předpokládá v souvislosti s Humpoltem na místě pozdějšího hradu Bubnu nějaké opevněné sídlo. Uvedený doklad připojil ke hradu Bubnu též Antonín Profous (1947, 193) a v souvislosti s Bubnem najdeme Humpolta i v nejnovějším kolektivním díle o hradech, zámcích a tvrzích (Bělohlávek 1985, 42). Ota z Dolan je automaticky spojován se vsí Dolany, která stála nedaleko hradu Bubnu u řeky Mže a nyní je zatopena vodami Hracholuské přehrady.

Podle dochovaných architektonických detailů vznikl hrad Buben ve třetí čtvrtině 14. století (Menclová 1972, 418) a byl pojmenován podle své podoby, podobné jako hrady Houska, Pařez, Košík a další (Profous 1947, 193). Jestliže tedy svou podobu získal až ve 14. století, není možné s ním Humpolta jakkoliv spojovat. Vzhledem k ostatním svědkům se zdá být téměř jisté, že šlo o Humpolta z Buben (ves Bubny je dnes částí Prahy) a o Otta z Dolan u Kralup nebo u Unhoště, z blízkého okolí Prahy.

Hrad Buben je poprvé zachycen písemnými prameny v roce 1349, kdy Karel IV. zastavil Rožmberkům kondukt a mýto na úseku zemské cesty mezi městem Plzní a Bubnem (RBM. V/2, 332). Kombinací výsledků stavebně historického průzkumu a písemných pramenů lze tedy říci, že hrad Buben vznikl někdy mezi lety 1330 a 1349. D. Menclová (1972, 416) uvádí, že Buben vznikl nejspíše v souvislosti s tím, že Karel IV. roku 1333 odňal vladykům z Nečtin erb s střelou hrad, který si v Nečtíně postavili - příslušníci rodu, užívající přídomek z Jeřeně, si snad vybudovali nové sídlo na Bubnu. Avšak ostatní badatelé tvrdí, že příslušníci rodu z Nečtin prodali panovníkovi nečtínské zboží již koncem 13. století (Bělohlávek 1985, 224), nebo že okolo roku 1321 neměli v Nečtíně již žádný majetek (Sedláček 1905, 203). Založení nečtínského hradu (Preitenstein) je připisováno Janovi Lucemburskému (Durdík 1984, 152), J. Miler (1986, 80) však naznačuje, že pro toto datování nejsou v podstatě žádné důvody. Do roku 1333 měl hrad v zástavě Oldřich Pluh (Bělohlávek 1985, 224).

K rodu vladyků z Nečtin náležel Ivan (Evan) z Jeřeně, připomínaný v letech 1321 - 1354 a jeho synové Jan, Heřman a Ivan (Sedláček 1905, 214). Heřman z Jeřeně (Jeřeň, u Valče, okr. Karlovy Vary) se tak nazývá v letech 1360, 1376 a též v roce 1379, kdy presentoval faráře do Skytaly u Jeřeně (Profous 1949, 126). Podle berního rejstříku Plzeňského kraje vlastnil Heřman z Jeřeně v tomtéž roce na Plzeňsku část Plešnic, část Plevného Újezda, část Jezně, část Újezda nade Mží a celé Kníže (Emler 1876, 27), tedy základ pozdějšího panství hradu Bubnu. V roce 1382 Heřman a Ivan,

bratři z Jeřeně a z Hrádku prodali Skytaly a v té době také Jeřeň (Profous 1949, 126; Sedláček 1905, 214). Roku 1384 přenesl Heřman věno své manželky Anny z Roupova z vesnic u Bubnu a Skytaly pouze na vesnice u Bubnu (Lábek 1925, 13). Konečně roku 1394 se Heřman z Jeřeně píše seděním na Bubně, ale vzápětí roku 1395 seděním na Hrádku (Profous 1949, 126). V roce 1407 Heřman z Jeřeně opět sedí na Bubnu, roku 1415 je nazýván Heřmanem z Nečtin jinak z Bubna. Heřmanův syn Ivan se pak psal z Bubnu (von der Pauken) nebo z Nečtin seděním na Bubnu (Profous 1947, 193).

Zdá se tedy, že Heřman z Jeřeně získal hrad Buben někdy krátce před rokem 1379. Buben se stal hlavním sídlem vladyků z Nečtin - Jeřeně a ti se po roce 1379 zbavili majetku v okolí Valče (Skytaly, Jeřeň). Buben byl nazýván též Hrádkem, nebo spíše Hrádkem Bubnem, jak nasvědčuje zmínka ve stříbrských městských knihách z roku 1390, kdy je označen jako "castellum Buben" (Profous 1947, 193). Jméno Buben zcela převládlo až od počátku 15. století. Je značně pravděpodobné, že větev nečtínských vladyků z Jeřeně tedy Hrádek Buben nazaložila.

Po hradě Bubnu se později psali vladykové, pak páni a hrabata z Bubnu, jejichž vztah ke hradu není znám. Pouze u jediného z nich, Stacha Bubna z Hrádku, lze prokázat vztah ke hradu Bubnu (Sedláček 1908, 74). V roce 1387 daroval panovník majetek ve vsi Bělčí Stachovi, zvanému Buben z Hrádku a v roce 1388 dostal Stach řečený Buben, purkrabí na Potštejně, ves Kněžeklady (Profous 1947, 193). V letech 1394 - 1427 vlastnil Stach Buben z Hrádku část Dolan nedaleko Bubnu (Sedláček 1905, 163) a v letech 1426 a 1427 vykonával Stach z Bubna seděním na Dolanech společně s Ivanem z Nečtin na Bubnu patronátní právo v blízké farní vsi Jezně (Profous 1947, 193). Snad lze vyslovit domněnku, že zakladateli Hrádku Bubnu byli předkové Stacha z Bubna.

M. Kolář (1902, 30) říká, že Stach řeč. Buben z Hrádku měl na štítě buben, tak jako pozdější vladykové Varlajchové z Bubna a hrabata z Bubna. Podle Sedláčka (1925, 100, 131) měl Stach Buben na štítě kouli s příčným pruhem a v klenotu kouli. Oba heraldici pak společně tvrdí, že Stach pocházel z rodu vladyků ze Sviňomazského Hrádku. Ti však měli ve štítu příčný pruh (břevno) a hořící kouli v klenotu (Sedláček 1925, 83). Domnívám se, že oba heraldici nevěděli, že Buben byl nazýván také Hrádkem, a spojili vladyky z Bubna s vladyky ze Sviňomazského Hrádku jen domyslem. Buben (kotel) se na drobných pečetích, vyobrazený v určitém úhlu, Sedláčkovi mohl jevit jako koule s pruhem.

V souvislosti s Hrádkem Bubnem je nutné ještě odstranit další omyl. V poslední práci o hradech, zámcích a tvrzích se pod heslem Červený Hrádek (dnes součást Plzně) můžeme dočíst, že nejstarší zpráva o vsi Hrádku pochází z roku 1379, kdy ji spolu s blízkým Bukovcem držel Heřman z Nečtin, a že v letech 1387-1393 je uváděn Stach Buben z Hrádku (Bělohlávek 1985, 52). Tato informace je založena na domněnce A. Sedláčka (1905, 240), který píše, že "proto, že se Heřman z Nečtin r. 1379 pánem vsi Bukovce jmenuje a r. 1384 se z Hrádku psal,

soudíme, že tento (Červený) Hrádek držel. Jak se zdá, prodlal jej a nazýval se snad potom po něm (1387-1393) Stach Buben z Hrádku*.

Povrchnost poslední souhrnné práce o hradech a tvrzích vynikne, podíváme-li se na pramen z roku 1379 blíže. Panu Heřmanovi patřily tehdy v plzeňském berním okrsku vsi Bukovec a Vlčice (u Blovic) od sebe značně vzdálené. Tento pan Heřman není nikterak blíže označen, ale byl vyššího rodu, neboť je nazýván pánem, což u dalších Heřmanů zachycených rejstříkem většinou nenacházíme (Heřmanovi patřila ves Zliv, část Dlažova, část Brložce a pod.). Zvlášť je vyčten majetek pana Heřmana z Litic (hrad Lopata s příslušenstvím) a majetek pana Heřmana z Jeřeně ve stříbrském berním okrsku, základ bubenského panství (viz výše). Je možné se domnívat, že kdyby vsi Bukovec a Vlčice v plzeňském okrsku byly v jeho majetku, byl by i zde nazýván panem Heřmanem z Jeřeně, tak jako byl nazýván v klatovském okrsku, kde mu patřila část Chlumčan (Emler 1876, 15). Je tedy možné říci, že Sedláčková domněnka o totožnosti pana Heřmana, roku 1379 majitele Bukovce (sousedícího s Červeným Hrádkem) a Vlčic (Emler 1876, 4), s panem Heřmanem z Nečtin - Jeřeně a jeho souvislost s Červeným Hrádkem nemá s největší pravděpodobností opodstatnění. Nevíme, zda Heřman z Hrádku pocházel z Červeného Hrádku u Plzně; z pramenů je např. znám na počátku 15. století Heřman z Hrádku, spolupatron kostela v Kosově Hoře u Sedlčan (LC. VII, 21, 56), pocházející z Červeného Hrádku taktéž u Sedlčan. Samotný (Červený) Hrádek

se v berním rejstříku Plzeňského kraje vůbec nevyskytuje - buď byl opomenut, nebo byl církevním (nezdaňovaným) majetkem, či (nejpravděpodobněji) byl zahrnut do jmenovitě nevyčteného majetku některého velkého feudála.

Velmi pravděpodobně tedy Heřman z Nečtin-Jeřeně-Hrádku-Bubnu, natož pak Stach Buben z Hrádku, neměli s Červeným Hrádkem u Plzně nic společného. Že nejstarší zpráva o (Červeném) Hrádku pochází z roku 1379, jak tvrdí anonymní autor příslušné stati v "nových" hradech nakladatelství Svoboda, není třeba dále komentovat.

Literatura:

Bělohávek, M. a kolektiv 1985: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha; Durdík, T. 1984: České hrady. Praha; Emler, J. 1876: Ein Bernaregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379. Prag; Kolář, M. 1902: Českomoravská heraldika I. Praha; Lábek, L. 1925: Buben hrad, Plešnice tvrz a osada. Plzeň; Menclová, D. 1972: České hrady I. Praha, I. vydání; Miller, J. 1986: Hrad Nečtiny. Ročenka Klubu Augusta Sedláčka 1986, 78 - 87. Plzeň; Paľacký, F. 1907: Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Praha, otisk dle původního vydání; Profous, A. 1947, 1949: Místní jména v Čechách ... I, II. Praha; Sedláček, A. 1905: Hrady, zámky a tvrze Království českého XIII. Praha; Sedláček, A. 1908: Mistopisný slovník historický Království českého. Praha; Sedláček, A. 1925: Českomoravská heraldika II. Praha.

Petr Rožmberský

Zamyšlení nad soupisy panských sídel III.

Diskuse

V Hlásce 1992/3 bylo otištěno několik příspěvků, reagujících na autorovu stať z Hlásky č. 2/92, která se zabývala otázkami potřeby či nepotřeby soupisu panských sídel Čech. Všechny přinesly některé zajímavé myšlenky, které stojí rozhodně za více než jen povšimnutí. Bylo v nich však rovněž vyřčeno několik názorů, s nimiž autor nejen nemůže souhlasit, ale které namají souvislosti ani s tím, co ve zmiňovaném příspěvku tvrdil. Touto stať bych proto chtěl reagovat na tyto připomínky.

P. Rožmberský se úvodem své stať ptá, zda-li je potřeba katalog panských sídel vůbec vytvářet. Pro takovou činnost nevidí žádný důvod než ten, že katalog by usnadňoval práci badatelů, hodlajícím monograficky zpracovávat určitou lokalitu. To ovšem není zcela pravdivé tvrzení. Autor této stať z vlastní zkušenosti ví (a jiní podobně zaměření zájemci to jistě potvrdí také), že ani sebepodrobnější katalog by nepřinesl takové množství údajů, aby práci skutečně ulehčil. To ostatně velice brzy zjistí každý, kdo takovou práci někdy zkusil.

Využití takového katalogu je přitom evidentní na první pohled. Vždyť právě katalog by mohl - a měl - sloužit jako podklad pro zpracování soupisů panských sídel podle předem dohodnutých regionů (např. okresů). Při této činnosti je potřeba katalogu nezastupitelná; pro soupisové práce by měl výše zmiňovaný katalog vlastně zásadní význam. Ostatně stačí připomenout již poměrně dávno vycházející soupisy památek, o jejichž potřebnosti a účelnosti není jisté třeba diskutovat.

Přitom právě tyto soupisy jsou příkladem toho, že nikdy nelze dopředu tvrdit, že katalog či jeho část nebude nikdy publikován.

Autor neví, zda-li se jen okrajově dotkl problému, co by vlastně mělo být zahrnuto do takového katalogu. Již sám název říká, že by to mělo být panské sídlo. Je jisté, že tento termín potřebuje přesnější definici, vymezení, protože

v tom nejobecnějším smyslu je termín panské sídlo příliš široký, takže katalog by samozřejmě narostl do rozměrů neúnosných. Zde ovšem nemohu souhlasit s názorem P. Rožmberského, který nejenže rozebral význam termínu v jeho největší šíři, ale navíc mu přisoudil rovněž význam, který tento termín nemá. Těžko lze ztotožnit termín panské sídlo s termínem obydlí. Asi se shodneme v tom, že panské sídlo jako specifický typ obydlí člověka má určité funkce, z nichž některé jsou v různých případech různé důležitosti, protože je na ně kladen různý důraz. Základními funkcemi přitom ovšem budou vždy funkce obranná, rezidenční, správní a hospodářská, přičemž ve vyjmenovávání bychom mohli pokračovat (tak například jistě ne poslední je také funkce výtvarná). Již z tohoto základního vymezení plyne, že se jedná o objekty, sloužící vládnoucí části společnosti, tedy panovníkovi, vyšší i nižší šlechtě, církvi, v určitých případech i městům či měšťanům. Již např. otázka měst je však velice sporná. Není pochyby o tom, že města jako instituce či samotní měšťané si budovali panská sídla. Ovšem o měšťanech během 13.-15. století lze jen těžko tvrdit, že by byli feudály, jak to

prezentuje P. Rožmberský. Městský stav se sice povznesl nad třídu poddaného lidu, ale rozhodně nestál na jedné úrovni s feudalitou, ať již vyšší či nižší.

V dalších případech, které P. Rožmberský uvedl, se skutečně jedná čistě o určení míry, co lze za panské sídlo ještě považovat a co nikoliv. Myslím si, že za panská sídla nebudou pravděpodobně považovány městské domy (to by jich potom byly zřejmě desetitisíce), selské usedlosti či mlýny a další formy objektů, stojících snad už ani ne na pomezí mezi panskými sídly a dalšími skupinami obydlí.

Při určení základních funkcí panského sídla ovšem odpadne řada otázek či sporných momentů, které P. Rožmberský nadhodil. Potom je totiž skutečně jedno, jestli většina královských hradů sloužila jako vojenské pevnosti, jestli hrady a tvrze církevních institucí sloužily především ke správě a ochraně církevního majetku. Pod termín panské sídlo lze totiž skutečně zahrnout rovněž obranné stavby, tedy stavby s převažující funkcí obrannou. Zcela jistě však za ně nebudeme považovat pravěká hradiska (sem by patřila zřejmě pouze přemyslovská správní hradiska jako Bilina apod.), polní opevnění, šance apod., jejichž funkce byla skutečně pouze obranná. Jejich zařazení přece vylučuje jak charakteristiku panského sídla, tak - nezlobte se - i zdravý úsudek. To samé ovšem platí o objektech správců, úředníků a továrníků (ti snad mezi feudály nepatřili), nebo objektech obývaných příslušníky šlechty při vzniku naší republiky (zde by autor chtěl jen okrajově připomenout, že žádná šlechta zrušena nebyla. Pokud něco zrušeno bylo, tak jedině její privilegia a výsady). Netřeba tedy vyvozovat, že do katalogu by měla být zařazena rovněž sídla horních deseti tisíc nebo ta sídla, která teprve vzniknou. Právě omezení katalogu od staveb tohoto druhu, jež snad někdo za panská sídla považuje, by vznikla při přesném vymezení, definování termínu panské sídlo včetně vymezení termínů pro jednotlivé druhy panských sídel, tedy toho, co za panské sídlo považovat. I přes toto množství práce autor této stati nemůže souhlasit s tvrzením, že katalog vyvolává množství otázek, které zatím z velké části zůstávají nezodpovězeny.

V druhém příspěvku od P. Randuse ihned v

úvodu stojí tvrzení, že podmínky pro plnění potřeb současné hradologie, jež nastínil J. Úlovec, má pouze hrstka těch, kteří mají potřebné vzdělání. To snad ale není vůbec pravda! Není vůbec jasné, jaké vzdělání by měli mít lidé, kteří by např. měli sestavovat katalog panských sídel. Ostatně lidé s takovým "vzděláním" snad ani neexistují, neboť takové "vzdělání", aby mohli pracovat např. při sestavování katalogu, jim nedá žádná střední ani vysoká škola. Autorovi není znám jediný člověk - člen KASu, který by byl schopen zabývat se a žít se tímto oborem jako profesionál. Pro všechny je to pouze koníček, kterému se věnují "svým způsobem jako sportu". Vždyť nikdo po nikom nechce, aby v souvislosti s prací na katalogu bádával ve středověkých listinách. V případě takového tvrzení jde zřejmě pouze o nedorozumění.

P. Randus dále uvádí, že "je nutné hledat v kritizované práci to, co tam je a ne to, co by tam podle potřeby jiných mělo být". Tuto myšlenku autor státi však nepochopil už vůbec. V kritizovaném příspěvku stálo jen tolik, že seznam P. Randuse z určitých - a přesně uvedených - důvodů prostě nevyhovuje jako forma, vzor pro zpracovávání katalogu. Autor je dalek toho, aby posuzoval práci P. Randuse a její možnou potřebnost pro jiné osoby. O tom, že by tento seznam byl použitelný jako jeden z podkladů pro katalog, nebylo hovořeno, neboť je vylučným majetkem jeho autora. Ostatně opravit by bylo možné přímo P. Randuse. Jestliže tvrdí, že někteří odborníci mu pomáhali doplňovat seznam, je to jistě pravda. Ovšem věta, že na vytváření nepřímo spolupracoval rovněž samotný PhDr. J. Úlovec, pravdivá rozhodně není. Nebo se fakt, že J. Úlovec zapůjčil jmenovanému v šech n y své výpisky o lokalitách všech okresů Čech a Moravy, dnes nazývá nepřímou spoluprací?

Dostí ale na tuto notu. Z uvedeného je vidět, že cestou diskuze, vzájemného ujasňování názorů - pokud se ovšem týkají skutečně předmětu zájmu - lze společně najít odpovědi na celou řadu otázek spojených s přípravou katalogu panských sídel Čech. Doufejme jen, že přibudou další příspěvky, že se diskuse zúčastní další zájemci, vysloví odvážně své názory a pomohou tak v ujasnění některých sporných bodů této důležité oblasti našeho zájmu. J.Ú.

Už jste četli...?

Karel Noga. Luleč - středověký hrad na Vyškovsku (jeho dějiny a majitelé). 24 str., 6 obr. + pláněk hradu. Vydal Obecní úřad Luleč, 1991. 18 Kčs.

M. Plaček. Panská sídla v Náměšti na Haně ve středověku, str. 36 - 42 (rodokmen pánů z Náměště, pláněk hradu, 1 foto).

J. Bláha. Poznámka k archeologickým nálezům získaným na náměštském hradě v letech 1988 - 1989, str. 43 - 45.

Obě práce viz. 850 let Náměště na Haně, 1991.

Vlastimil Pažourek. Středověká tvrz v Želenicích. Děčinské vlastivědné zprávy č. 1/1991, str. 9 - 21, 2 plánky, vydalo Okresní muzeum Děčín. 10 Kčs. J. H.

PhDr. Rudolf Zrůbek: Hradiska a tvrze kraje Orlických hor.

Vydaly Okresní archiv Ústí nad Orlicí a Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou v letech 1991 (díl I. A-

CH) a 1992 (díl II. J-Z), celkem 260 stran.

Redakce Hlávky obdržela krátké oznámení o vydání této knihy od Ing. Hrnčíře, jeden a půl stránkovou recenzi knihy od dr. F. Musíla a další recenzi z pera dr. J. Úlovce (5 stran strojopisu). Souběh recenzí a jejich obsažnost se redakce rozhodla řešit uveřejněním zkráceného kombinovaného výtahu:

Prvním překvapením Zrůbkovy knihy je již její název, neboť spojení termínů hradisko a tvrze poněkud zavádějící.

Název problematicky vyjadřuje vymezení regionu Orlických hor, kam se dostaly i tvrze kolem Jaroměře a zámek v moravských Tatenicích. Neméně překvapivý je i úvod knihy, který obsahuje na několika stránkách neuvěřitelné množství protičtení a vyslovených nesmyslů. Na str. 8-9 se například dočteme, že ve 13. století "začala nová fáze intenzivní královské kolonizace pohraničních hvozdů Čech, především z

důvodů vojensko-obranných", a dále "Dosud nezničená hradiště, zbudovaná ještě předchozími držiteli, byla znovu rychle využita, zpevněna nebo další postavena (Litice, Žampach, Pěčín, Lanšperk aj.). Někde vznikly jenom malé skalní dvorce, střežící důležité stezky při řece Bělé, Zdobnici...". Tato část úvodu zřejmě nepotřebuje komentář. Autor však na str. 9 pokračuje odvážně dále: "Okolo 11. století se objevovaly už i lokality mníšských řádů (Cyriaci aj.)...". K tomu je možné podotknout, že cyriaci (řád křížovníků s červeným srdcem) vznikl až ve 12. století a do Čech se dostal po polovině 13. století. Na str. 10-11 úvodu Zrůbkovi knihy se zase můžeme dočíst, že "od těchto dob (tj. od husitství) až do konce třicetileté války máme novou mezeru v poznání dnešní historie" a že je "třeba poděkovat i muzeím v našem kraji, která společně s archívy přistoupila k publikování výsledků dosud nedosažených". Z uvedených několika příkladů vysvítá autorova absolutní neznalost historických realit.

Po souboru nelogičnosti v úvodu čekají čtenáře další skvosty. Následuje soupis sto patnácti číslovaných lokalit (je jich však 121). Informace o jednotlivých objektech však můžeme brát spíše jako dezinformace. Některé lokality se v seznamu vyskytují dvakrát, pro jistotu pod různými jmény a často s různými dějinami (České Libchavy a Libchavy, Hrádek u Ústí n. Orlicí a Pustý Hrádek, Hlodný a Tisová, Horní Jelení a Jelení, Klečkov a Nový Hrad, Frymburk a Nový Hrádek, Krchleby a Skrchleby). Část hesla Pěčín-Suchá se kryje s heslem Hradisko (s. 110), vzájemně jsou spleteny údaje o dvou sousedních sídlech Kvasín a Solnice, heslo Podluží má být správně Popluží, údaje pod heslem Kunčice (část Letohradu) se z části týkají Kunačic (část Kunvaldu), lokalita Hradníky u Chocné, archeologicky zkoumaná a publikovaná, je uváděna jako místo, o kterém není nic známo.

Podobných chyb by bylo možno uvést velké množství. Překvapuje také absolutní neznalost příslušné terminologie a typologie. Jen několik příkladů - Bezděkov byl obranný hrádek s hláskou vysunutou nad řeku Kněžnu, ale již v následujícím odstavci se hrádek znění na dvorec, tvrz v Borovnici existovala údajně již roku 980, ale autor přece jen připouští, že je to zpráva "méně pravdivá a rovněž nezdokladovaná". Brandýs n. Orlicí je tu hradem, onde opět tvrzí, Bystřec byl pro změnu tvrzí, ale na konci stati je z ní již hrádek, Hlodný je hradiskem, ale rovněž hraniční tvrzí, u Hradiska (u Tuktek) stávala dokonce "dávná slovanská tvrz", hradisko v Kyšperku bylo pryč obnoveno asi r. 1669, přičemž podhradí tvořilo současně část valu, atd.

V textu u jednotlivých hesel se vyskytují právě perly. Bystřec: "Dokladem vodního příkopu, opevněného vlastní stavbu, bylo jeho rozšíření v našem století a využití na koupaliště" (str. 52). Krčín: "Poloha poměrně krytého hrádku za lesy z jedné strany, mu skýtala široký rozhled na druhou stranu do kraje" (str. 142). Kunčice: "Nedaleko obce téhož jména měla stát malá tvrz rytíře Kunaty z Kunštátu, pryč na místě pozdějšího dvora. Ano, byl zde samostatný dvůr, zvaný Ovčín. Zakladatele obce, tvrze se dvorem neznáme, ani přesný výklad názvu Kunčice" (str. 145).

Po těchto ukázkách už nepřekvapí, že autor nerespektuje základní zásady citace pramenů a literatury, komolí jména ostatních autorů, používá nevysvětlené zkratky a pod., že např. Bezděkovu, kde

není existence tvrze prokazatelně doložena, věnuje 13 stran, ale hradu Potštejnou necelé 3 strany a hradu Rýzmburku jen 13 řádků textu, a že v publikaci chybí jakýkoli plán, náčrtek architektonických detailů či fotodokumentace objektů.

Lze říci, že odbornou veřejností tolik kritizované Hradky z nakladatelství Svoboda jsou ve srovnání se Zrůbkovými Hradisky a tvrzemi více než dokonalou publikací. Do budoucna lze jen doufat, že podobných překvapení, která přináší Zrůbkova publikace, budou zájemci o solidní "hradologickou" literaturu ušetřeni. Jde totiž o ukázkou, jak by práce o panských sídlech vypadat neměla a je kuriozní, že ji vydaly okresní archívy v Ústí n. Orlicí a v Rychnově n. Kněžnou...

Publikace o Hřebenech (Hartenberku).

Počátkem listopadu 1992 vydalo Okresní muzeum v Sokolově dlouho očekávanou publikaci Petra Berana "O zámku Hartenberg v Hřebenech". Autor, vedoucí archivář Sdruženého podnikového archivu s. p. Sokolovský revír, se v ní pokusil podat v češtině snad první ucelený obraz historie zámku, původně ministeriálního hradu, od dob jeho předpokládaného vzniku až po naši současnost. Vlastní text asi 70 stránkové práce tvoří stručný nástin osudů hradu, posléze zámku, za jeho jednotlivých majitelů včetně stavebně historického vývoje. Text doplňuje rozsáhlý poznámkový aparát a obšírný přehled někdy těžce dostupné literatury a archivních pramenů. Obrazovou přílohu pak dodali další současní vlastivědní badatelé Sokolovska. Obsahuje m. j. nejstarší pohled na zámek z roku 1658 a unikátní snímek doutnajících trosk zámku večer po požáru 9. 6. 1985, který z pokročile zchátralého objektu s konečnou platností učinil zniceninu. Významnému panskému sídlu horního Poolhří, jehož zánik je zřejmě neodvratný, tak byla vzdána alespoň opožděná pocta. Publikace vyšla v omezeném nákladu 700 výtisků a lze ji objednat na adrese Okresní muzeum Sokolov, Zámecká 1, 356 01 Sokolov. **J.B.**

J. Andrie - V. Švábek 1990: Tvrze v rokycanském okrese - I. část. Sborník muzea dr. B. Horáka v Rokycanech 3, str. 3-25;

J. Andrie - V. Švábek 1992: Tvrze v rokycanském okrese - II. část. Sborník muzea dr. B. Horáka v Rokycanech 4, str. 3-44. V nákladu po 300 výtiscích vydalo Muzeum dr. B. Horáka v Rokycanech. Cena Sborníku 3 - 10 Kčs, Sborníku 4 - 15 Kčs.

Práce o tvrzích Rokycanska zachycuje 27 objektů formou stručné monografie v abecedním pořadí. U každého hesla je uvedena historie objektu, jeho lokalizace a výsledky povrchového průzkumu nebo stavebně-historického rozboru. Práce je provázena bohatou kresebnou dokumentací - obsahuje 9 plánů terénních objektů, 5 plánů stavebního rozboru, 5 rekonstrukcí, 4 mapy stabilního katastru s vyznačením poloh tvrzí a kresby kamenických detailů. Krátký úvod slibuje další pokračování o předpokládaných ale neprokázaných tvrzích a závěrečná studie by měla shrnout obecnější poznatky, které vyplynuly z průzkumu tvrzí na Rokycansku. **P. R. - Z. B.**

Z hradů, zámků a tvrzí

V letošním roce se rozhodla skupina mladých lidí opravovat vlastními silami zříceninu hradu Volfštejn u Černošína, okr. Tachov. Byl založen spolek pro záchranu hradu a Vstavačové louky pod Volfštejnem.

Za vydatné finanční pomoci ref. kultury, OÚ Černošín, okr. Tachov a pod odborným dohledem Památkového ústavu Plzeň byla zahájena rekonstrukce hradu již letos v létě zajištěním zdiva bašty. V budoucnu se počítá s opravou věže a dalších budov v souladu s architektonickou studií záchranu hradu. V. Menčík

V listopadu letošního roku bylo zjištěno na hradu Bubnu (okr. Plzeň-sever) narušení pod jeho severní zdi vně hradu. Zde se patrně někdo pokouší nalézt "tajnou" chodbu ve skalní puklině. O. B.

Rozsáhlou rekonstrukci prodělává zámek v Klášterci nad Ohří (okr. Chomutov). Po opravě fasád a vnitřních omítek i dalších stavebních úpravách získá zámek svou novogotickou tvář z r. 1856. J. Hrnčíř

Německý řád (Řád bratří a sester od německého domu P. Marie v Jeruzalémě) žádá navrácení veškerého majetku, který mu patřil do r. 1939 v Československu včetně hradu Bouzova (okr. Olomouc).

Hrad Loket (okr. Sokolov) změnil v listopadu 1992 majitele, novým vlastníkem je obec Loket.

Prvního listopadu 1992 byl Státní hrad Sřekov v Ústí n. Labem vrácen rodu Lobkowiczů. Lobkowiczové počítají v dlouhodobé perspektivě s využitím pro turistický ruch.

Dva medvědi byli v říjnu 1992 umístěni do hradního příkopu zámku v Horšovském Týně (okr. Domažlice).

Zámek v Zálužanech (okr. Příbram) byl v rámci restituci vrácen A. Biskupovi, který obdržel od ministerstva kultury dotaci 100 000,- Kčs a do jara 1993 by měl být zámek zrekonstruován. Nový majitel hodlá opravený objekt pronajmout k reprezentativním účelům.

Česká vláda vyklízí zámek ve Lnářích (okr. Strakonice), který bude vrácen rodině JUDr. Vanička, kterému byl zabaven po r. 1948 a po rekonstrukci v 70. letech sloužil jako rekreační zařízení české vlády.

Jako první český hrad byl pojištěn hrad Svojanov (okr. Svitavy), jehož hodnota byla odhadnuta na 56 mil. Kčs. Tento hrad se stal majetkem města Poličky, které s ním má rozsáhlé společenstvo - podnikatelské záměry.

Během října 1992 byly vykradeny další naše hrady a zámky. Ze zámku v Jemníšti (okr. Benešov) zmizel zloděj s lupem za 1,5 mil. Kčs, když ukradl historicky cenné mapy a z rámu vyřizl tři obrazy starých mistrů. Ze zámku v Dačicích (okr. Jindřichův Hradec) se ztratilo 19 porcelánových figurek a se škodou za půl miliónu korun lupič zmizel. Třetím "navštíveným" objektem byl hrad Pecka (okr. Jičín). Po této "návštěvě" zde postrádají dva cestopisy Kryštofa Haranta z Polžic

a Bezdruzic, 5 kovaných dveřních zámků, tři cínové konvice, nástěnné dřevěné hodiny, čtyři obrázky na skle s motivy svatých, plastiky od B. Kafky a housle z 18. století. Zloděj navštívil i zámek Jirny (okr. Praha - východ). Noční "návštěva" mu vynesla 240 vzácných svazků ze 16. - 18. století z depozitáře Základní knihovny ČSAV v hodnotě přes půl miliónu korun.

3. 11. 1992 převzal zámek ve Žďáru n. Sázavou hrabě R. Kinský. Na jaře 1992 byl už Kinským předán i jejich pražský palác a zámek v Chlumci nad Cidlinou.

Marie Brázdová dostala v restituci zpět zámek Ličkov (okr. Louny) a začíná budovat v zámku galerii s díly svého zesnulého manžela akad. malíře Oskara Brázdý, který zámek získal v roce 1925.

Zříceninu zámku Líbá (okr. Cheb) koupila dr. Eva Matějková, zastupující firmu Intertour z Kutné Hory. Intertour se chystá ze zámku vybudovat exklusivní hotel se stylovým zařízením.

Z denního tisku vybral J. Hrnčíř

V Benecku (o. Semily) byla založena nadace na záchranu hornostěpanického hradu. Jejím cílem je zpřístupnění, konsolidace a prezentace zříceniny s postupnou úpravou objektu na základě archeologického průzkumu a předpokládaného vědecky doloženého vzhledu tak, aby se stal turistickou zajímavostí a střediskem kulturního dění v obci. Správcem nadace je Obecní úřad Benecko, účet nadace u České spořitelny v Jilemnicích má číslo 2350354-588. J. S.

Hrad Potštejn ve východních Čechách má být zpřístupněn veřejnosti od 1. 5. 1993. V současné době je dokončeno uzavření hradu, pokračuje klučení náletové zeleně a úklid na budoucí prohlídkové trase.

V rámci restituci byly původním majitelům vráceny zámky v Častolovicích, Kostelci n. Orlicí, Rychnově n. Kněžnou, Novém mětě n. Metují a na Skalce. Kromě posledně jmenovaného by měli být všechny v příštím roce zpřístupněny veřejnosti. J. S.

V loňské roce navštívilo hrad Radyni více jak 10 000 návštěvníků. Na hradě za provozu prováděna rekonstrukce v hodnotě 500 000 Kčs. Navázala tak na opravu hradu v roce 1991, na kterou bylo vynaloženo 260 000 Kčs. Tyto prostředky jsou hrazeny MÚ ve Starém Plzenci. Opravu prováděla fa GIS Stříbro.

Z tisku J. Blaheta

Kdo poradí kde hledat nevydaný díl Soutěže památek historických a uměleckých v Čechách - okres Jičín z pera A. Martínka a Z. Wirtha? V pozůstalosti Z. Wirtha se nalézá pouze část přípravného materiálu k tomuto dílu. Informaci rád přijme J. Slávik, Opatrného 845, 517 21 Týniště nad Orlicí.

Zprávy z klubu

Rada

11. 11. 1992 se konalo zasedání Rady KASu:
účast: za plzeňskou pobočku dr. Miler
za král. hradeckou pobočku ing. Čížek
redaktor Hlásky P. Rožmberský
pokladník rady ing. Mikota

ostatní členové rady se (ani písemně) zasedání neúčastnili.

Pokladník seznámil Radu se stavem financí a se způsobem hospodaření nimi, s čímž Rada vyslovila souhlas. Rada schválila v souvislosti se zvýšeným poštovním pomoc pobočkám formou zaslání Hlásky přímo z Plzně za novinovou sazbu 1 Kčs. Podmínky za nichž se tato pomoc může uskutečnit budou sděleny pobočkám.

V souvislosti se 150. výročí narození Augusta Sedláčka vydá Rada pracovní kalendář, který bude rozeslán členům zdarma. Vydána bude též propagační brožurka k témuž jubileu.

Hlásky 1993/3 by měla být celá věnována životu a dílu A. Sedláčka - Rada vyzývá členy k zaslání příspěvků na toto téma. Na dobu zmíněného výročí Rada předběžně naplánovala zájezd do Sedláčkova rodiště a působišť (Ml. Vožice, Tábor, Písek), s položením věnce na Sedláčkův hrob, a zamýšleno je také instalování pamětní desky.

K propagaci KASu bude iniciována česká televize k natočení programu o jubilentovi a výročí bude rovněž připomenuto v ústředním tisku. Rada doporučuje pobočkám organizování podobných akcí ve svých regionech.

Dne 11. 11. 1992 byla provedena namátková revize účtů KASu a nebyly nalezeny žádné závady. Vedení účtů je přehledné a elegantní. Revizní komise nemá námitek proti uložení nadbytečných finančních prostředků formou vkladových certifikátů. Příslušné doklady budou uloženy v zapečetěné obálce v sekretariátu. Revizi provedl dr. Zahradník.

Rada dále schválila vydávání Přílohy Hlásky jedenkrát ročně.

Redakce Hlásky upozorňuje autory článků a příspěvků publikovaných v Hlásce na zásady pro psaní článků viz. Inf. list KASu 1984/1, zejména na citace řazené v textu.

"Citace budou řazené do textu na místo, k němuž se odkaz vztahuje, do závorky. Tvoří ji příjmení autora, letopočet vydání práce a paginace, např. (Sedláček 1908, 112-114). Je-li odkaz zapojen do textu, připojí se zkratka rodného jména, např. jak uvádí A. Sedláček (1908, 112-114). Je-li v závorce více citací, oddělí se středníkem. Stejný postup je při citování pramenných edicí, užívají se normalizované zkratky".

U časopisů a sborníků lze používat normalizované zkratky, jaké se používají např. v Archeologických rozhledech, Archeologia historica atd., rovněž lze používat normalizované zkratky u pramenných materiálů vydaných tiskem např. LC

Libri confirmationum, LEr. - Libri erectionum atd. Velmi podrobný seznam normalizovaných zkratk pramenů a literatury je možné nalézt v V. svazku Místních jmen v Čechách J. Svobody a V. Šmilauera vydaném roku 1960 v Praze, na str. 27-57. K příspěvkům lze dodávat dobré xeroxové plánky atd., rovněž je možné k článkům dodat kvalitní fotografie.

V adresáři plzeňské pobočky uveřejněném v Hlásce 1992/4, řádl šetek. Opravte si: pánové František Kafka a Martin Kafka se správně jmenují Kavka, pan Jaroslav Lang nebydlí v Plazeni, ale v Plzni, pan PhDr. Miroslav Novobilský neexistuje, ale členem klubu je pan PhDr. Miroslav Novotný. Paní Františka Schmidová nebydlí v Hezrovského, ale v Heyrovského ulici, pan Veverka se jmenuje Vaverka a pan Wetengl se píše se dvěma "t".

Dary Radě: Okresní knihovna v Písku (prostřednictvím ing. J. Hrnčíře): publikace o A. Sedláčkovi; O. Brachtel: kopii článku A. Sedláčka; ARÚ ČSAV Brno: bibliografickou publikaci; Mgr. K. Nováček: tři publikace.

Pobočka Plzeň

Podzimní vycházky na Klatovsko se účastnilo 12 lidí a pes. Vycházku provázela nepřízeň počasí - déšť se změnil ve sněžení. Účastníci přesto prošli celou naplánovanou trasu a jejich zdraví odpoledne zachraňovala kamna a grog v hostinci; u kamen bylo také pořízeno společné foto účastníků výletu.

Čtenáři Hlásky, kteří v časopise najdou složenku, ještě neuhradili předplatné a příspěvky. Vzhledem k výši poštovního jde

o poslední upomínku a nevyrovnaní - li urychleně svůj dluh, dostali Hlásku naposledy.

Pobočka Hradec Králové

Členské schůze královehradecké pobočky KASu dne 11. 12. 1992 se zúčastnilo 6 členů a jeden host. Schůze se tradičně konala v prostorách Muzea východních Čech v Hradci Králové. Na schůzi byly určeny termíny schůzek pobočky na příští rok: 24. 3., 29. 9. a 8. 12. s tím, že se budou konat vždy od 17.00 hodin v Muzeu východních Čech. Výroční schůze se bude konat 24. 3. 1993, proběhnou na ní volby výboru a revizní komise, proto je nutná co nejhojnější účast členů. Na schůzky nebudou v budoucnu zaslány jednotlivým členům pozvánky. Na 1. 5. až 2. 5. je plánován výlet na Svitavsko, ve dnech 28. - 31. 10. by měl proběhnout další zájezd do Slezska a Kladska. S iniciativy členů pobočky se bude v srpnu a září konat v královehradeckém muzeu výstava k 150. výročí narození A. Sedláčka. V závěru schůze byl přijat nový člen Klubu. J. Slavík

V Humpolci vzniká nová pobočka KASu. Podrobnosti přineseme v dalším čísle Hlásky.

Upozornění

Pobočky zašlou na adresu redakce do 15. 3. 1993 výkazy o hospodaření za rok 1992.

Na vydávání tohoto ročníku přispěla částkou 10000 Kčs Rada města Plzně.

Podávání novinových záslek povoleno Oblastní správou pošt v Plzni, č. j. P/7 - 1142: 17 - 158/92 ze dne 26. 10. 1992.

HLÁSKA, Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka.

Vychází čtvrtletně. Šéfredaktor Petr Rožmberský. (zást. J. Miler, O. Brachtel). Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Františkánská 13, 301 12 Plzeň.

Vydává Klub Augusta Sedláčka. Registrováno Zpč. KNV v Plzni pod značkou DK. ŽKNV 25/90 (DK ÚmP 23/1991). 300 výtisků, cena výtisku 7 50 Kčs